

D'on surt aquest Martí Rialp?

per Pere Roca i Garriga

Es dona el cas que l'única obra de creació literària de Miquel Carreras fou editada sota pseudònim i, encara, amb l'artifici d'atribuir a un personatge incògnit el seu contingut. Es tracta, com és obvi, del llibre "Conceptes i dites de Martí Rialp" que figura ser d'un tal Miquel Costa. L'autor -el veritable- queda ben parapetat darrere una doble ficció. "Si mai fas un llibre, no en parlis, no el recomanis, ni el signis de propi nom. Sotmet-lo a la prova de l'obscuritat i del silenci..." Són paraules de Martí Rialp a Miquel Costa, al final de l'obra. Miquel Carreras es prengué molt seriosament la recomanació del seu "doble" i assegurà, per activa i per passiva, fent-lo gairebé impenetrable, el secret.

Més d'una vegada m'he preguntat quina podia ésser la raó d'aquest anonimat de segon grau que s'inventà Miquel Carreras per oferir-nos una obra seva, quan totes les altres que publicà les encapçala -o les signa- amb el seu nom. Potser és que en els altres treballs, que són bàsicament obres "sàvies" o erudites -d'historiador, de filòleg, de geògraf...- no hi bolca la seva intimitat, mentre que en aquesta, tal com se sol dir en casos semblants, es despulla del tot. Per això, dic jo, portà a l'extrem el seu pudor i no volgué que el seu nom hi aparegués de cap de les maneres. També hi ha segurament el factor circumstancial que aconsellava no sortir amb un text com

el que Miquel Carreras volgué publicar a contracorrent de la ideologia aleshores (1938) imperant. Fer-ho a la declarada, podia tenir males conseqüències...

Sigui com sigui, ens trobem amb aquest fet que no podem interpretar, en tot cas, com una frivolitat i que incita a reflexió. Per què Miquel Costa? D'on surt aquest Martí Rialp?

Pel que fa a Miquel Costa, només es tracta, com veiem, de la supressió del cognom patern, Carreras, i d'una reducció del matern, Costajussà. Com és sabut, en això de l'Onomàstica Miquel Carreras hi havia profunditzat amb especial delectança, i havia arribat a considerar que, per la seva etimologia, el de Miquel era un dels noms personals més fermes i de més alta significació dels que hom pugui trobar en el santoral. Ni en amagar-se sota pseudònim volgué renunciar-hi. L'absència de Carreras s'explica en primer lloc per assegurar l'èxit de la facècia de dificultar la seva identificació com a autor d'una obra tan sincera. Em temo que l'escamoteig no li representà gaire gros sacrifici, puix cau de ple dins la línia d'abnegació una mica masoquista que, a tort o a dret, seguí Miquel Carreras quant a la seva projecció social. D'altra banda, posar-se Costa representava un homentage -si voleu, en to menor- a la seva mare, per la qual sentia veneració. L'arcàngel i la mare formaven un blasó o

un escut rere el qual se sentia, per dir-ho així, segur.

Ja és una altra qüestió la del personatge fictici Martí Rialp. En aquests mots ens resulta difícil trobar-hi disfressat Miquel Carreras. On va anar a cercar aquests dos noms i per quin motiu els atribuí a un personatge que, en realitat, és el seu "alter ego"? Pel que fa a Martí, em sembla que qualsevol conjectura és lícita. No he sabut, fins ara, descobrir perquè el va escollir per fer parella amb Rialp. Eufonia?... Aneu a saber! Etimologia?... És possible! De moment m'inclino a considerar el cas com una incògnita molt respectable. Miquel Carreras no feia les coses a la babalà.

Quant a Rialp, sí que em sembla haver trobat una pista. M'explicaré. És cosa sabuda l'admiració extraordinària que Miquel Carreras sentí pel doctor Joaquim Balcells, el professor de Llengua i Literatura Llatines que tingué a la Universitat. N'estava, com si diguéssim, fascinat. "Si haguéssis sabut com t'admirava, altre temps, a l'aula de Barcelona, quan recitava versos llatins, Joaquim Balcells!", exclama, per boca de Martí Rialp, en el llibre en qüestió. De l'admiració, Miquel Carreras passà a l'amistat -tan respectuosa i discreta com vulgueu- amb el seu mestre de llatinitat. Tant és així, que hi mantingué correspondència epistolar i un bon dia, des de Camprodon on passava una curta temporada d'estiu, s'ho féu venir bé per anar-lo a veure... a Rialp, que és on el seu admirat amic estiujava. A Rialp!

A continuació dels mots que he transcrit, afegeix Miquel Carreras -vull dir Martí Rialp- pujant el to i transcendentant les coses: "Que enllà dels dies, als Camps Elisis cristians, frescos com els prats pirenaics de Rialp, te'ls pugui infinites vegades sentir (se sobrentén, aquells versos)!". En la ment de Miquel Carreras, el lloc i el nom de Rialp adquiriren una categoria de símbol de les seves més altes aspiracions. Quan, degut als atzars de la guerra, incorporat a la milícia, fou traslladat amb el seu batalló al front del Segre, on havia de trobar la mort, escrivia als seus pares: "Estic ací a Tiurana, poble de la província de Lleida, contigu a la Baronia de Rialb, prop del riu Rialp". Això era el 27 de juliol del 1938. Al cap de pocs dies, se n'anava amb el secret a aquells Camps Elisis cristians on, si no vaig errat, l'any 1936 hi havia fet cap el seu sempre recordat amic i mestre.